

Reguli standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități¹

Adunarea Generală,

Amintind de rezoluția Consiliului Economic și Social 1990/26 din 24 mai 1990, în care Consiliul a autorizat Comisia pentru Dezvoltare Socială să aibă în vedere, la cea de-a treizeci și doua sa sesiune, înființarea unui grup de lucru ad-hoc alcătuit din experți guvernamentali și a cărei componență să rămână permanent deschisă pentru primirea de noi membri, finanțat prin contribuții voluntare, care să elaboreze reguli standard privind egalizarea șanselor pentru copiii, tinerii și adulții cu dizabilități, în strânsă colaborare cu agențiile specializate, cu alte organisme interguvernamentale și cu organizații neguvernamentale, în special cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, și în care solicita Comisiei, în cazul în care înființa un astfel de grup de lucru, să finalizeze textul acelor reguli pentru a putea fi analizat de Consiliu în 1993 și pentru a fi înaintat Adunării Generale la cea de-a patruzeci și opta sa sesiune,

Amintind totodată că în rezoluția sa 32/2 din 20 februarie 1991 Comisia pentru Dezvoltare Socială a hotărât să înființeze un grup de lucru ad-hoc alcătuit din experți guvernamentali și a cărei componență să rămână permanent deschisă pentru primirea de noi membri, în conformitate cu rezoluția Consiliului Economic și Social 1991/26,

Luând notă în mod apreciativ de participarea a numeroase state, agenții specializate, organisme interguvernamentale și organizații neguvernamentale, în special organizații ale persoanelor cu dizabilități, la deliberările din cadrul grupului de lucru,

De asemenea luând notă în mod apreciativ de contribuțiile financiare generoase ale statelor membre acordate grupului de lucru,

Salutând faptul că grupul de lucru și-a putut îndeplini mandatul în decursul a trei sesiuni de cinci zile lucrătoare fiecare,

Recunoscând și apreciind raportul grupului de lucru ad-hoc referitor la elaborarea de reguli standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități,

Luând notă de discuțiile purtate în cadrul Comisiei pentru Dezvoltare Socială la cea de-a treizeci și treia sa sesiune cu privire la proiectul de reguli standard cuprins în raportul grupului de lucru,

1. Adoptă Regulile standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități, prezentate în anexa la prezenta rezoluție;
2. Solicită statelor membre să aplice Regulile în elaborarea programelor naționale ce vizează dizabilitatea;
3. Cere insistent statelor membre să dea curs solicitărilor Raportorului special pentru informare cu privire la implementarea Regulilor;
4. Solicită Secretarului general să promoveze implementarea Regulilor și să raporteze în legătură cu aceasta Adunării Generale la cea de-a cincizecea sa sesiune;
5. Cere insistent statelor membre să sprijine, financiar și nu numai, implementarea Regulilor.

¹ Adoptate prin Rezoluția 48/96 Adunării Generale a ONU.

ANEXĂ
Reguli standard privind egalizarea șanselor pentru
persoanele cu dizabilități

INTRODUCERE

Istoric și nevoile actuale
Acțiuni întreprinse pe plan internațional până în prezent
Orientarea către un set de reguli standard
Scopul și conținutul Regulilor standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități
Concepte fundamentale în politica de abordare a dizabilității

PREAMBUL

I. CONDIȚII PREALABILE PENTRU PARTICIPARE EGALĂ

Regula 1. Creșterea gradului de conștientizare
Regula 2. Îngrijirea medicală
Regula 3. Reabilitarea
Regula 4. Servicii de sprijin

II. DOMENII DE ACȚIUNE ÎN VEDEREA PARTICIPĂRII EGALE

Regula 5. Accesibilitatea
Regula 6. Educația
Regula 7. Ocuparea unui loc de muncă
Regula 8. Menținerea nivelului veniturilor și securitatea socială
Regula 9. Viața de familie și integritatea personală
Regula 10. Cultura
Regula 11. Recreerea și sportul
Regula 12. Religia

III. IMPLEMENTAREA MĂSURILOR

Regula 13. Informarea și cercetarea
Regula 14. Elaborarea politicilor și planificarea
Regula 15. Legislația
Regula 16. Politicile economice
Regula 17. Coordonarea acțiunilor
Regula 18. Organizațiile persoanelor cu dizabilități
Regula 19. Pregătirea personalului
Regula 20. Monitorizarea națională și evaluarea programelor ce vizează dizabilitatea
Regula 21. Cooperarea tehnică și economică
Regula 22. Cooperarea internațională

IV. MECANISMUL DE MONITORIZARE

INTRODUCERE

Istoric și nevoile actuale

1. Persoane cu dizabilități există în toate părțile lumii și la toate nivelurile în fiecare societate.
2. Atât cauzele cât și consecințele dizabilității variază în lume. Aceste variații sunt rezultatul situațiilor social-economice diferite și al prevederilor legislative diferite pe care le adoptă statele

pentru bunăstarea cetățenilor lor.

3. Politica actuală în domeniul dizabilității este urmarea evoluțiilor din ultimii 200 de ani. În multe privințe ea reflectă condițiile de trai generale și politicile sociale și economice ale diferitelor epoci. În domeniul dizabilității însă, există și numeroase circumstanțe specifice care au influențat condițiile de trai ale persoanelor cu dizabilități. Ignoranța, nepăsarea, superstițiile și teama sunt factori sociali care de-a lungul istoriei dizabilității au izolat persoanele cu dizabilități și le-au întârziat dezvoltarea.

4. De-a lungul anilor politica în domeniul dizabilității a evoluat de la îngrijirea primară acordată în cadrul unor instituții, la educația pentru copiii cu dizabilități și reabilitarea persoanelor care au devenit persoane cu dizabilități în timpul vieții de adult. Prin educație și reabilitare, persoanele cu dizabilități au devenit mai active și și-au asumat tot mai mult rolul de catalizator al evoluției continue a politicii în domeniul dizabilității. Au luat ființă organizații ale persoanelor cu dizabilități, ale familiilor și susținătorilor acestora, care au militat pentru condiții mai bune pentru persoanele cu dizabilități. După al doilea război mondial, au fost introduse conceptele de normalizare și integrare, ceea ce a reflectat creșterea gradului de conștientizare a capacităților persoanelor cu dizabilități.

5. Spre sfârșitul anilor 1960, organizațiile persoanelor cu dizabilități din unele țări au început să dezvolte un nou concept asupra dizabilității. Noul concept indica strânsa legătură dintre limitările cu care se confruntau persoanele cu dizabilități, proiectarea și structurarea mediilor în care trăiau și atitudinea generală a populației. Totodată, au început să fie tot mai mult puse în evidență problemele legate de dizabilitate în țările aflate în curs de dezvoltare. Se estima că în unele din acele țări procentajul populației cu dizabilități era foarte ridicat și, în cea mai mare parte, persoanele cu dizabilități erau extrem de sărace.

Acțiuni întreprinse pe plan internațional până în prezent

6. Drepturile persoanelor cu dizabilități au constituit subiectul unei atenții deosebite în cadrul Națiunilor Unite și al altor organizații internaționale pentru o lungă perioadă de timp. Cel mai important rezultat al Anului internațional al persoanelor cu dizabilități, 1981, a fost Programul Mondial de Acțiune Mondial privind persoanele cu dizabilități, adoptat de Adunarea Generală prin rezoluția sa 37/52 din 3 decembrie 1982. Anul Persoanelor cu Dizabilități și Programul Mondial de Acțiune au dat un puternic avânt progreselor înregistrate în domeniu. Ambele au pus accent pe dreptul persoanelor cu dizabilități de a beneficia de aceleași șanse ca și ceilalți cetățeni și la o parte egală din îmbunătățirile aduse condițiilor de trai ca urmare a dezvoltării economice și sociale. De asemenea, tot acolo pentru prima dată handicapul a fost definit ca funcție a relației dintre persoanele cu dizabilități și mediul în care trăiesc.

7. În 1987, la jumătatea Deceniului Națiunilor Unite pentru persoanele cu dizabilități, a avut loc la Stockholm Reuniunea la nivel mondial a experților pentru examinarea implementării Programului Mondial de Acțiune privind persoanele cu dizabilități. În cadrul Reuniunii s-a propus dezvoltarea unor principii călăuzitoare care să indice care erau prioritățile în acțiunile ce aveau să fie întreprinse în anii ce urmau. La baza acestor principii urma să fie pusă recunoașterea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

8. Ca urmare, Reuniunea a recomandat Adunării Generale să convoace o conferință specială care să elaboreze proiectul unei convenții internaționale cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva persoanelor cu dizabilități, care să fie ratificată de state până la sfârșitul Deceniului.

9. Italia a pregătit un proiect de schiță a convenției și l-a prezentat Adunării Generale la cea de-a patruzeci și doua sa sesiune. O altă prezentare de proiect al convenției a fost făcută de Suedia la cea de-a patruzeci și patra sesiune a Adunării Generale. Cu toate acestea, în ambele ocazii, nu s-a putut ajunge la un consens privind oportunitatea unei asemenea convenții. După părerea a numeroși reprezentanți, documentele de drepturile omului existente păreau să garanteze persoanelor cu dizabilități aceleași drepturi cu ale celorlalte persoane.

Orientarea către un set de reguli standard

10. Orientându-se după deliberările din cadrul Adunării Generale, Consiliul Economic și Social, în prima sa sesiune ordinară din 1990, a căzut în cele din urmă de acord să își concentreze eforturile spre elaborarea unui instrument internațional de alt tip. Prin Rezoluția sa 1990/26 din 24 mai 1990, Consiliul a autorizat Comisia pentru Dezvoltare Socială să aibă în vedere, la cea de-a treizeci și doua sa sesiune, înființarea unui grup de lucru ad-hoc alcătuit din experți guvernamentali și a cărui componență să rămână permanent deschisă pentru primirea de noi membri, finanțat prin contribuții voluntare, care să elaboreze reguli standard privind egalizarea șanselor pentru copiii, tinerii și adulții cu dizabilități, în strânsă colaborare cu agențiile specializate, cu alte organisme interguvernamentale și cu organizații neguvernamentale, în special cu organizațiile persoanelor cu dizabilități. Consiliul a solicitat de asemenea Comisiei să finalizeze textul acelor reguli în 1993 pentru a putea fi analizat de Consiliu și pentru a fi înaintat Adunării Generale la cea de-a patruzeci și opta sa sesiune.

11. Discuțiile din cadrul celui de-al Treilea Comitet al Adunării Generale la cea de-a patruzeci și cincea sesiune au arătat că exista o largă susținere a noii inițiative de elaborare a unor reguli standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități.

12. La a treizeci și doua sesiune a Comisiei pentru Dezvoltare Socială, inițiativa privind regulile standard a fost susținut de un mare număr de reprezentanți iar discuțiile au dus la adoptarea Rezoluției 32/2 din 20 februarie 1991, în care Comisia a hotărât să înființeze un grup de lucru ad-hoc a cărui componență să rămână permanent deschisă pentru primirea de noi membri, în conformitate cu Rezoluția Consiliului Economic și Social 1990/26.

Scopul și conținutul Regulilor standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități

13. Regulile standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități au fost elaborate pe baza experienței câștigate pe parcursul Deceniului Națiunilor Unite pentru persoanele cu dizabilități (1983-1992). Suportul moral și politic al Regulilor este reprezentat de Carta internațională a drepturilor omului, care este alcătuită din Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, de Convenția cu privire la drepturile copilului, de Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeii, precum și de Programul de acțiune mondial privitor la persoanele cu dizabilități.

14. Chiar dacă Regulile nu sunt obligatorii, ele pot deveni reguli internaționale cutumiare atunci când sunt aplicate de un mare număr de state cu intenția de a respecta o regulă de drept internațional. Ele implică un puternic angajament moral și politic din partea statelor de a acționa în vederea egalizării șanselor pentru persoanele cu dizabilități. Sunt indicate principii importante precum cele ale responsabilității, acțiunii și cooperării. Sunt puse în evidență aspecte de o importanță hotărâtoare pentru calitatea vieții și pentru realizarea participării depline și a egalității. Ele asigură o bază a cooperării tehnice și economice între state, Națiunile Unite și alte organizații.

15. Scopul Regulilor este acela de a asigura ca fetele, băieții, femeile și bărbații cu dizabilități, în calitate de membri ai societății din care fac parte, să poată exercita aceleași drepturi și obligații ca și ceilalți. În toate societățile lumii există încă obstacole care împiedică persoanele cu dizabilități să-și exercite drepturile și libertățile și care fac dificilă participarea lor deplină la activitățile desfășurate în cadrul societății din care fac parte. Este responsabilitatea statelor să acționeze în mod corespunzător pentru a elimina astfel de obstacole. Persoanele cu dizabilități și organizațiile acestora trebuie să joace un rol activ ca parteneri în cadrul acestui proces. Egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități reprezintă o contribuție la efortul general și mondial de mobilizare a resurselor umane. Este posibil să fie necesar să se acorde o atenție specială unor grupuri precum cele ale femeilor, copiilor, bătrânilor, săracilor, muncitorilor emigranți, persoanelor cu două sau mai multe dizabilități, popoarelor indigene și minorităților etnice. În plus, există un mare număr de refugiați cu dizabilități care au nevoi speciale ce necesită atenție.

Concepte fundamentale în politica de abordare a dizabilității

Conceptele expuse mai jos se regăsesc pe întreg cuprinsul Regulilor. Ele sunt în esență elaborate pe baza conceptelor din Programul Mondial de Acțiune privind persoanele cu dizabilități. În unele cazuri, ele reflectă evoluțiile ce au avut loc în decursul Deceniului Națiunilor Unite pentru persoanele cu dizabilități.

Dizabilitate și handicap

17. Termenul „dizabilitate” rezumă un mare număr de diferite limitări funcționale care apar în rândurile oricărei populații și în orice țară din lume. Pot exista oameni cu deficiențe fizice, intelectuale sau senzoriale, legate de starea de sănătate sau de o boală mentală. Astfel de deficiențe, stări sau boli pot fi de natură permanentă sau trecătoare.

18. Termenul „handicap” înseamnă pierderea sau limitarea șanselor de a lua parte la viața comunității la un nivel egal cu ceilalți. El descrie interacțiunea cu mediul a unei persoane cu deficiențe. Scopul acestui termen este acela de a pune accent pe neajunsurile mediului și ale multora dintre activitățile organizate în societate, de exemplu, informarea, comunicarea și învățământul, care împiedică persoanele cu dizabilități să participe în condiții de egalitate.

19. Utilizarea termenilor „dizabilitate” și „handicap”, așa cum sunt definiți în paragrafele 17 și 18 de mai sus, trebuie văzută prin prisma istoriei moderne a dizabilității. În cursul anilor 1970 a existat o puternică reacție în rândul reprezentanților organizațiilor persoanelor cu dizabilități și a profesioniștilor din domeniul dizabilității împotriva terminologiei din acea perioadă. Termenii „dizabilitate” și „handicap” erau adesea utilizați în mod neclar și confuz, ceea ce a constituit o orientare ce lăsa de dorit în domeniul elaborării politicilor și al acțiunilor politice. Terminologia reflecta abordarea din punct de vedere medical și al diagnosticului, ignorând imperfecțiunile și deficiențele societății din jur.

20. În 1980, Organizația Mondială a Sănătății a adoptat o clasificare internațională a deficiențelor, dizabilităților și handicapurilor, ceea ce sugera o abordare mai precisă și totodată mai relativistă. Clasificarea internațională a deficiențelor, dizabilităților și handicapurilor face o distincție clară între „deficiență”, „dizabilitate” și „handicap”. Ea a fost utilizată pe scară largă în domenii precum reabilitarea, învățământul, statistica, politica, legislația, demografia, sociologia, economia și antropologia. Unii utilizatori și-au exprimat preocuparea față de faptul că, definiția pe care o dă Clasificarea termenului „handicap” încă poate fi considerată prea medicală sau prea centrată pe individ, fiind posibil să nu clarifice în mod corespunzător interacțiunea dintre condițiile oferite de societate sau așteptările acesteia și abilitățile individului. Aceste preocupări, precum și altele exprimate de utilizatori în decursul celor 12 ani de la publicarea sa, vor fi avute în vedere la viitoarele revizuri ale Clasificării.

21. Ca urmare a experienței câștigate cu implementarea Programului Mondial de Acțiune și a discuțiilor ce au avut loc în decursul Deceniului Națiunilor Unite pentru persoanele cu dizabilități, s-au aprofundat cunoștințele și s-a lărgit înțelegerea problematicii dizabilității și a terminologiei utilizate. Terminologia actuală recunoaște necesitatea abordării atât a nevoilor individuale (cum sunt reabilitarea și mijloacele ajutoare) cât și a neajunsurilor societății (diferite obstacole în calea participării).

Prevenția

22. Termenul „prevenție” înseamnă acțiunea care are ca scop prevenirea apariției deficiențelor fizice, intelectuale, psihice sau senzoriale (prevenția primară) sau prevenirea transformării acestor deficiențe în cauzele unor permanente limitări funcționale sau dizabilități (prevenția secundară). Prevenția poate cuprinde multe și diferite tipuri de acțiuni, cum ar fi îngrijirea medicală primară, îngrijirea prenatală și postnatală, educația în alimentație, campaniile de imunizare împotriva bolilor transmisibile, măsuri de control al bolilor endemice, regulamente de securitate, programe de prevenire a accidentelor în diferite medii, inclusiv adaptarea locurilor de muncă pentru prevenirea dizabilităților și bolilor profesionale, și prevenirea dizabilităților care sunt rezultatul poluării sau al

conflictelor armate.

Reabilitarea

23. Termenul „reabilitare” se referă la un proces al cărui scop este de a permite persoanelor cu dizabilități să-și atingă și să mențină nivelurile funcționale optime din punct de vedere fizic, senzorial, intelectual, psihic, și/sau social, punându-le astfel la dispoziție instrumentele cu care să-și schimbe viața în sensul atingerii unui nivel de independență superior. Reabilitarea poate include măsuri care să asigure și/sau să restabilească funcții, ori să compenseze pierderea sau absența unei funcții sau a unei limitări funcționale. Procesul de reabilitare nu implică o îngrijire medicală inițială. El cuprinde un spectru larg de măsuri și activități de la o reabilitare mai de bază și mai generală până la activități orientate către un scop precis, de exemplu, reabilitarea profesională.

Egalizarea șanselor

24. Termenul „egalizarea șanselor” desemnează procesul prin care diferitele sisteme ale societății și mediului, cum ar fi serviciile, activitățile, informarea și documentarea, sunt puse la dispoziția tuturor, îndeosebi la dispoziția persoanelor cu dizabilități.

25. Principiul drepturilor egale implică faptul că nevoile fiecărui individ în parte au o importanță egală, că acele nevoi trebuie să stea la baza planificării societății și că toate resursele trebuie utilizate într-un asemenea mod încât fiecare individ să aibă șanse egale de participare.

26. Persoanele cu dizabilități sunt membri ai societății și au dreptul de a rămâne în cadrul comunităților lor locale. Ele trebuie să primească sprijinul de care au nevoie în cadrul structurilor normale de învățământ, sănătate, ocupare de locuri de muncă și servicii sociale.

27. Așa cum persoanele cu dizabilități sunt egale în drepturi, tot astfel ele trebuie să fie egale și în privința obligațiilor. Pe măsură ce drepturile respective se realizează, trebuie să crească și așteptările societății față de persoanele cu dizabilități. Ca parte a procesului realizării șanselor egale, trebuie să existe și prevederea asistării persoanelor cu dizabilități în vederea asumării deplinei lor responsabilități ca membri ai societății.

PREAMBUL

Satele,

Acordând atenția cuvenită angajamentului solemn, făcut în baza Cartei Națiunilor Unite, de a acționa în comun și separat, în cooperare cu Organizația Națiunilor Unite, pentru promovarea unor niveluri de trai superioare, pentru eliminarea șomajului și pentru progresul și dezvoltarea condițiilor economice și sociale,

Reafirmând angajamentul față de drepturile și libertățile fundamentale ale omului, justiție socială și pentru demnitatea și valoarea persoanei umane proclamate în Cartă,

Amintind în mod deosebit standardele internaționale ale drepturilor omului, care au fost înscrise în Declarația Universală a Drepturilor Omului, în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și în Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale,

Subliniind că acele instrumente proclamă că drepturile recunoscute în ele trebuie să fie asigurate în mod egal tuturor indivizilor fără discriminare,

Amintind de Convenția cu privire la drepturile copilului, care interzice discriminarea bazată pe dizabilitate și cere măsuri speciale pentru asigurarea drepturilor copiilor cu dizabilități, precum și de Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor muncitorilor migranți și a membrilor familiilor acestora, care prevede unele măsuri de protecție împotriva dizabilității,

Reamintindu de asemenea de prevederile Convenției cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeii de a se asigura drepturile fetelor și femeilor cu dizabilități,

Având în vedere Declarația cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Declarația cu privire la Drepturile Persoanelor cu Întârziere Mentală, Declarația privind Progresul și Dezvoltarea Socială, Principiile pentru protecția persoanelor cu boli mentale și pentru îmbunătățirea îngrijirii medicale a celor afectați de boli mentale precum și de alte instrumente relevante adoptate de

Adunarea Generală,

Având de asemenea în vedere convențiile și recomandările relevante adoptate de Organizația Internațională a Muncii, îndeosebi cele referitoare la participarea la ocuparea locurilor de muncă fără discriminarea persoanelor cu dizabilități,

Amintind în mod deosebit de munca și recomandările Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, în special Declarația Mondială privind Educația pentru Toți, ale Organizației Mondiale a Sănătății, ale Fondului Națiunilor Unite pentru Copii și ale altor organizații cu preocupări în domeniu,

Având în vedere angajamentul asumat de state cu privire la protecția mediului,

Amintind în mod deosebit de distrugerile provocate de conflictele armate și deplângând utilizarea resurselor limitate pentru producerea de armament,

Recunoscând că Programul Mondial de Acțiune privitor la persoanele cu dizabilități și definiția egalizării șanselor dată în acesta reprezintă ambiția sinceră a comunității internaționale de a da o semnificație practică și concretă diferitelor instrumente internaționale și recomandări,

Recunoscând că obiectivul Deceniului Națiunilor Unite pentru persoanele cu dizabilități (1983-1992) de implementare a Programului Mondial de Acțiune este încă valabil și necesită să se acționeze urgent și continuu,

Reamintind că Programul Mondial de Acțiune se bazează pe concepte care sunt deopotrivă valabile în țările aflate în curs de dezvoltare și în cele industrializate,

Convinse că sunt necesare eforturi sporite pentru realizarea deplină și egală a drepturilor omului și a participării în societate a persoanelor cu dizabilități,

Accentuând încă o dată faptul că persoanele cu dizabilități, precum și părinții, tutorii sau susținătorii și organizațiile lor, trebuie să fie parteneri activi ai statelor în planificarea și implementarea tuturor măsurilor care le afectează drepturile civile, politice, economice, sociale și culturale,

Dând curs rezoluției 199/26 a Consiliului Economic și Social și bazându-se pe măsurile speciale necesare pentru atingerea de către persoanele cu dizabilități a egalității cu ceilalți, enumerate în mod detaliat în Programul Mondial de Acțiune,

Au adoptat Regulile standard privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități formulate mai jos, cu scopul:

(a) De a accentua că toate acțiunile întreprinse în domeniul dizabilității presupun cunoștințe și experiență adecvate în privința condițiilor și a nevoilor speciale ale persoanelor cu dizabilități;

(b) De a accentua că procesul prin care fiecare aspect al organizării societății este pus la dispoziția tuturor este un obiectiv de bază al dezvoltării sociale;

(c) De a pune în evidență aspectele de importanță majoră ale politicilor sociale din domeniul dizabilității, inclusiv, după caz, încurajarea activă a cooperării tehnice și economice;

(d) De a oferi modele ale procesului de luare de decizie politică necesară atingerii de șanse egale, ținând cont de diferențele mari de niveluri tehnice și economice, de faptul că procesul trebuie să reflecte o înțelegere profundă a contextului cultural în care are loc și de rolul hotărâtor al persoanelor cu dizabilități în cadrul acestui proces;

(e) De a propune mecanisme naționale pentru o strânsă colaborare între state, organismele din cadrul sistemului Națiunilor Unite, alte organisme interguvernamentale și organizațiile persoanelor cu dizabilități;

(f) De a propune un mecanism eficient pentru procesul de monitorizare prin care statele să caute să atingă obiectivul egalizării de șanse pentru persoanele cu dizabilități.

I. CONDIȚII PREALABILE PENTRU PARTICIPARE EGALĂ

Regula 1. creșterea gradului de conștientizare

Statele trebuie să acționeze în vederea /creșterii gradului de conștientizare a societății în legătură cu persoanele cu dizabilități, drepturile, nevoile, potențialul și contribuția acestora.

1. Statele trebuie să se asigure că autoritățile responsabile distribuie informații la zi referitoare

la programele și serviciile puse la dispoziție persoanelor cu dizabilități, familiilor acestora, profesioniștilor din domeniu și publicului larg. Informațiile puse la dispoziția persoanelor cu dizabilități trebuie să fie prezentate într-o formă accesibilă.

2. Statele trebuie să inițieze și să sprijine campanii de informare referitoare la persoanele cu dizabilități și politicile din domeniul dizabilității, care să transmită mesajul că persoanele cu dizabilități sunt cetățeni cu aceleași drepturi și obligații ca și ceilalți, justificând în acest fel măsurile de eliminare a tuturor obstacolelor din calea participării lor depline.

3. Statele trebuie să încurajeze ca mass-media să prezinte imaginea persoanelor cu dizabilități într-un mod pozitiv; organizațiile persoanelor cu dizabilități trebuie consultate în legătură cu aceasta.

4. Statele trebuie să asigure ca programele de educație publice să reflecte în toate aspectele lor principiul participării depline și al egalității.

5. Statele trebuie să invite persoanele cu dizabilități precum și familiile și organizațiile acestora să participe la programele de educație publice în chestiunile legate de dizabilitate.

6. Statele trebuie să încurajeze întreprinderile din sectorul privat să includă problematica dizabilității în toate aspectele activității lor.

7. Statele trebuie să inițieze și să promoveze programe care să vizeze ridicarea gradului de conștientizare al persoanelor cu dizabilități a drepturilor și potențialului lor. O mai mare independență și responsabilizare vor ajuta persoanele cu dizabilități să profite de oportunitățile care le stau la dispoziție.

8. Creșterea gradului de conștientizare trebuie să reprezinte o parte importantă a educației copiilor cu dizabilități și a programelor de reabilitare. Persoanele cu dizabilități pot de asemenea să se ajute reciproc la creșterea gradului de conștientizare prin activități ale propriilor lor organizații.

9. Creșterea gradului de conștientizare trebuie să facă parte din educația tuturor copiilor și trebuie să constituie o componentă a cursurilor de pregătire a profesorilor și ale tuturor profesioniștilor.

Regula 2. Îngrijirea medicală

Statele trebuie să asigure acordarea de îngrijiri medicale efectivă persoanelor cu dizabilități.

1. Statele trebuie să acționeze în vederea asigurării de programe derulate de echipe de profesioniști multidisciplinare pentru depistarea timpurie, evaluarea și tratarea deficienței. Aceasta ar putea preveni, reduce sau elimina efectele care conduc la dizabilitate. Astfel de programe ar asigura deplina participare a persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora la nivel de individ și la cel al organizațiilor persoanelor cu dizabilități în ceea ce privește planificarea și evaluarea.

2. Angajații din cadrul comunității locale trebuie pregătiți să-și aducă contribuția în depistarea timpurie deficiențelor, asigurarea de asistență primară și îndrumarea celor în cauză către serviciile corespunzătoare.

3. Statele trebuie să se asigure că persoanele cu dizabilități, îndeosebi nou născuții și copiii, beneficiază de același nivel de îngrijiri medicale în cadrul sistemului ca și ceilalți membri ai societății.

4. Statele trebuie să asigure pregătirea și echiparea adecvată a întregului personal medical și paramedical care acordă îngrijiri medicale persoanelor cu dizabilități precum și accesul acestui personal la metode de tratament și tehnologii adecvate.

5. Statele trebuie să se asigure că personalul medical, paramedical și din domeniu are o pregătire corespunzătoare astfel încât să nu dea sfaturi inadecvate părinților, limitând în felul acesta opțiunile pentru copiii lor. Această pregătire trebuie să fie un proces continuu și trebuie să aibă la bază cele mai noi informații disponibile.

6. Statele trebuie să se asigure că persoanele cu dizabilități beneficiază de orice tratament sau medicamente de care ar avea nevoie pentru a-și menține sau îmbunătăți nivelul de funcționare.

Regula 3. Reabilitarea

Statele trebuie să asigure servicii de reabilitare pentru persoanele cu dizabilități astfel ca acestea să atingă și să-și mențină nivelul optim de independență și funcționare.

1. Statele trebuie să dezvolte programe naționale de reabilitare pentru toate grupurile de persoane cu dizabilități. Astfel de programe trebuie să aibă la bază nevoile individuale reale ale persoanelor cu dizabilități precum și principiile participării depline și egalității.

2. Astfel de programe trebuie să cuprindă o gamă largă de activități, cum ar fi formarea deprinderilor elementare pentru a îmbunătăți sau a compensa o funcție afectată, consilierea persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora, dezvoltarea capacității de a se descurca de unul singur, precum și servicii ocazionale cum ar fi evaluarea și îndrumarea.

3. Toate persoanele cu dizabilități, inclusiv persoanele cu dizabilități severe și/sau multiple, care au nevoie de reabilitare trebuie să aibă acces la aceasta.

4. Persoanele cu dizabilități și familiile acestora trebuie să poată participa la conceperea și organizarea serviciilor de reabilitare care le privesc.

5. Toate serviciile de reabilitare trebuie să fie puse la dispoziție în cadrul comunității locale în care trăiește persoana cu dizabilități. Totuși, în unele cazuri, în vederea atingerii unui anumit obiectiv, pot fi organizate cursuri de reabilitare specială cu o durată limitată, acolo unde este nevoie, în formă rezidențială.

6. Persoanele cu dizabilități și familiile acestora trebuie încurajate să se implice personal în procesul de reabilitare, de exemplu ca profesori, instructori sau consilieri cu pregătire în domeniu.

7. La elaborarea sau evaluarea programelor de reabilitare, statele trebuie să apeleze la expertiza organizațiilor persoanelor cu dizabilități.

Regula 4. Servicii de sprijin

Statele trebuie să asigure dezvoltarea și organizarea de servicii de sprijin, inclusiv de dispozitive asistive pentru persoanele cu dizabilități, pentru a le ajuta să-și sporească nivelul de independență în traiul de zi cu zi și să-și exercite drepturile.

1. Statele trebuie să asigure procurarea de dispozitive și echipament asistiv, precum și servicii de asistență personală și interpreți, conform nevoilor persoanelor cu dizabilități, ca măsuri compensatorii importante în vederea realizării egalizării șanselor.

2. Statele trebuie să sprijine dezvoltarea, distribuirea și service-ul dispozitivelor și echipamentelor asistive, precum și difuzarea de informații despre acestea.

3. În vederea realizării acestor obiective, trebuie să se utilizeze cunoștințele tehnice din domeniu de care se dispune la modul general. În statele unde se dispune de industrie cu înaltă tehnologizare, aceasta trebuie folosită în vederea îmbunătățirii standardelor și eficacității dispozitivelor și echipamentelor asistive. Este important să se stimuleze dezvoltarea și producția de dispozitive simple și necostisitoare, folosindu-se atunci când e posibil materialele și facilitățile de producție care se găsesc la fața locului. Persoanele cu dizabilități pot fi implicate și ele în producerea acestor dispozitive.

4. Statele trebuie să recunoască faptul că toate persoanele cu dizabilități care au nevoie de dispozitive asistive trebuie să aibă acces la ele în mod corespunzător, inclusiv din punct de vedere al accesibilității financiare. Aceasta poate să însemne și că dispozitivele și echipamentele asistive ar putea fi procurate gratuit sau la prețuri atât de mici încât persoanele cu dizabilități sau familiile acestora să-și poată permite să le cumpere.

5. În cadrul programelor de reabilitare destinate procurării de dispozitive și echipamente asistive, statele trebuie să aibă în vedere cerințele speciale ale fetelor și băieților cu dizabilități legate de proiectarea, durabilitatea și adecvarea cu vârsta a acestora.

6. Statele trebuie să sprijine dezvoltarea și organizarea programelor de asistență personală și a serviciilor de interpreți, în special pentru persoanele cu dizabilități severe și/sau multiple. Asemenea programe ar spori nivelul de participare al persoanelor cu dizabilități la viața de zi cu zi de acasă, de la locul de muncă, de la școală și în timpul activităților recreative.

7. Programele de asistență personală trebuie concepute în așa fel încât persoanele cu dizabilități care folosesc aceste programe să aibă o influență hotărâtoare asupra modului în care ele se derulează.

II. DOMENII DE ACȚIUNE ÎN VEDEREA PARTICIPĂRII EGALE

Regula 5. Accesibilitatea

Statele trebuie să recunoască importanța covârșitoare a accesibilității în cadrul procesului de egalizare a șanselor în toate sferile societății. Pentru persoanele cu orice tip de deficiență, statele trebuie (a) să introducă programe de acțiune pentru a face ca mediul fizic să fie accesibil; și (b) să ia măsuri prin care să asigure accesul la informații și la comunicare.

(a) Accesul la mediul fizic

1. Statele trebuie să inițieze măsuri pentru eliminarea obstacolelor din calea participării în mediul fizic. Astfel de măsuri ar trebui să includă dezvoltarea de standarde și ghiduri precum și adoptarea de măsuri legislative prin care să se asigure accesibilitatea în diferite zone ale societății cum ar fi locuințele, clădirile, serviciile de transport public, și alte mijloace de transport, străzile și mediul în aer liber.

2. Statele trebuie să asigure ca arhitecții, inginerii constructori și alții care sunt implicați din punct de vedere profesional în proiectarea și construirea mediului fizic să aibă acces la informații adecvate referitoare la politica din domeniul dizabilității și la măsurile ce se iau în vederea realizării accesibilității.

3. Cerințele referitoare la accesibilitate trebuie incluse în proiectarea și construirea mediului fizic încă de la începutul procesului de proiectare.

4. Organizațiile persoanelor cu dizabilități trebuie consultate atunci când se elaborează standarde și norme privind accesibilitatea. Ele trebuie totodată implicate pe plan local încă din faza inițială a planificării atunci când se elaborează proiecte pentru construcții, în felul acesta asigurându-se maximul de accesibilitate.

(b) Accesul la informații și la comunicare

5. Persoanele cu dizabilități și, acolo unde este cazul, și familiile și susținătorii acestora trebuie să aibă acces total la informațiile legate de diagnostic, drepturi precum și serviciile și programele disponibile, în toate fazele. Asemenea informații trebuie prezentate într-o formă accesibilă persoanelor cu dizabilități.

6. Statele trebuie să dezvolte strategii prin care să se asigure accesibilitatea serviciilor de informare și documentare pentru diferitele grupuri de persoane cu dizabilități. Pentru asigurarea accesului persoanelor cu deficiențe de vedere la informația și documentația scrisă, trebuie să se facă uz de scrierea Braille, înregistrări pe benzi magnetice, tipărirea cu corp de literă mare și alte tehnologii adecvate. În mod asemănător, trebuie folosite tehnologii corespunzătoare pentru asigurarea accesului la informația vorbită al persoanelor cu deficiențe auditive sau cu dificultăți de înțelegere.

7. Trebuie avută în vedere utilizarea limbajului semnelor în educarea copiilor surzi, care se va face în cadrul familiei sau al comunității. Trebuie de asemenea asigurate servicii de interpreți cu specializare în limbajul semnelor pentru a facilita comunicarea persoanelor cu deficiențe de auz cu ceilalți.

8. Trebuie de asemenea avute în vedere nevoile celor cu alte tipuri de dizabilități în domeniul comunicării.

9. Statele trebuie să încurajeze mass-media, îndeosebi televiziunea, radioul și presa scrisă, să-și facă serviciile accesibile.

10. Statele trebuie să se asigure că noile sisteme de informații și servicii computerizate oferite publicului larg sunt făcute din start să fie accesibile fie sunt adaptate pentru a fi făcute accesibile persoanelor cu dizabilități.

11. Atunci când sunt concepute măsuri de accesibilizare a informației, trebuie consultate și organizațiile persoanelor cu dizabilități.

Regula 6. Educația

Statele trebuie să recunoască principiul șanselor educaționale egale în învățământul primar, secundar și liceal pentru copiii, tinerii și adulții cu dizabilități, într-un cadru integrat. Ele trebuie să se asigure că educația persoanelor cu dizabilități este o parte integrală a sistemului de învățământ.

1. Autoritățile din învățământul general sunt responsabile cu educația persoanelor cu dizabilități într-un cadru integrat. Educația persoanelor cu dizabilități trebuie să constituie o parte integrală a sistemului național de învățământ în ceea ce privește planificarea, elaborarea programei școlare și organizarea școlilor.

2. Educația în școli obișnuite presupune asigurarea de interpreți și alte servicii de sprijin corespunzătoare. Trebuie asigurate o accesibilitate adecvată precum și servicii de sprijin, concepute astfel încât să satisfacă nevoile persoanelor cu diferite dizabilități.

3. În procesul educațional de la toate nivelurile, trebuie implicate grupuri ale părinților și organizațiile persoanelor cu dizabilități.

4. În statele unde învățământul este obligatoriu, acesta trebuie asigurat și pentru fetele și băieții cu toate tipurile și toate gradele de dizabilități, inclusiv cele mai severe.

5. O atenție specială se va acorda următoarelor categorii:

(a) Copii foarte mici cu dizabilități;

(b) Copii preșcolari cu dizabilități;

(c) Adulți cu dizabilități, în special femei.

6. Pentru a introduce în sistemul unităților de învățământ obișnuite prevederi legate de educația persoanelor cu dizabilități, statele trebuie:

(a) Să aibă o politică statuată clar, înțeleasă și acceptată la nivelul școlii și de către comunitate;

(b) Să permită o programă școlară flexibilă, care poate fi suplimentată și adaptată;

(c) Să adopte prevederi care să impună materiale de calitate, perfecționarea continuă a personalului didactic și existența profesorilor de sprijin.

7. Pentru asigurarea unei educații profitabile din punct de vedere al costurilor și a pregătirii pentru persoanele cu dizabilități, trebuie avută în vedere, ca metodă de abordare complementară, dezvoltarea de programe de educație integrată concepute anume pentru posibilitățile comunității respective. Programele naționale concepute anume pentru posibilitățile comunității trebuie să încurajeze comunitățile să-și utilizeze resursele pentru a asigura educația persoanelor cu dizabilități pe plan local.

8. În situațiile în care sistemul de învățământ general încă nu satisface în mod corespunzător nevoile tuturor persoanelor cu dizabilități, poate fi avut în vedere învățământul special. Acesta trebuie să aibă ca scop pregătirea elevilor pentru trecerea în sistemul de învățământ școlar general. Calitatea unui astfel de învățământ trebuie să reflecte aceleași standarde și ambiții ca și învățământul general și trebuie să aibă o strânsă legătură cu acesta. Ca cerință minimală, elevilor cu dizabilități trebuie să li se aloce aceeași parte din resursele destinate învățământului ca și elevilor fără dizabilități. Statele trebuie să urmărească integrarea treptată a serviciilor de învățământ special în sistemul de învățământ obișnuit. Se recunoaște faptul că în unele cazuri învățământul special poate fi considerat ca fiind forma de învățământ cea mai adecvată pentru unii elevi cu dizabilități.

9. Datorită nevoilor speciale de comunicare ale persoanelor cu deficiențe de auz și surdocecitate, educația acestora poate fi asigurat mai adecvat în școli pentru astfel de persoane sau în clase și unități speciale din școlile obișnuite. În prima fază, mai ales, este necesar să se acorde o atenție specială instruirii sensibile din punct de vedere cultural, ceea ce va duce la dobândirea de deprinderi de comunicare efectivă și la maximum de independență pentru persoanele cu deficiențe de auz su surdocecitate.

Regula 7. Ocuparea unui loc de muncă

Statele trebuie să recunoască principiul potrivit căruia persoanele cu dizabilități trebuie să fie în măsură să-și exercite drepturile omului, îndeosebi în domeniul ocupării unui loc de muncă. Atât în mediul rural cât și în mediul urban, aceste persoane trebuie să aibă șanse egale de a găsi pe piața muncii locuri de muncă productivă care să le asigure venituri.

1. Legile și reglementările din domeniul ocupării locurilor de muncă nu trebuie fie discriminatorii la adresa persoanelor cu dizabilități și nu trebuie să ridice obstacole în calea angajării acestora.

2. Statele trebuie să sprijine activ integrarea persoanelor cu dizabilități pe piața liberă a muncii. Acest sprijin activ poate îmbrăca forma unei varietăți de măsuri, cum ar fi pregătirea profesională,

scheme prin care se acordă stimulente în vederea angajării unui anumit procent de persoane cu dizabilități, locuri de muncă rezervate sau cu destinație precisă, împrumuturi și alocații pentru micile afaceri, contracte de exclusivitate sau drepturi de producție prioritare, reduceri impozitare, monitorizarea respectării clauzelor contractuale sau alte tipuri de asistență tehnică sau financiară acordată întreprinderilor care angajează persoane cu dizabilități. Statele trebuie de asemenea să-i încurajeze pe angajatori să opereze adaptări rezonabile pentru a asigura condiții pentru persoanele cu dizabilități.

3. Programele de acțiune ale statelor vor include:

(a) Măsuri de proiectare și de adaptare a locurilor de muncă și a împrejurimilor acestora astfel încât să devină accesibile persoanelor cu dizabilități;

(b) Sprijin pentru utilizarea de noi tehnologii și dezvoltarea și producerea de dispozitive, scule și echipamente asistive precum și măsuri pentru înlesnirea accesului persoanelor cu dizabilități la astfel de dispozitive și echipamente pentru a le permite să dobândească și să păstreze un loc de muncă;

(c) Asigurarea unei pregătiri adecvate și a unor servicii de plasament și sprijin permanente cum ar fi serviciile de asistență personală și cele de interpreți.

4. Statele trebuie să inițieze și să sprijine campanii de creștere a conștientizării publicului menite a înlătura atitudinile negative și prejudecățile legate de angajații cu dizabilități.

5. În calitatea lor de angajatori, statele trebuie să creeze condiții favorabile pentru angajarea persoanelor cu dizabilități în sectorul public.

6. Statele, organizațiile angajaților și ale angajatorilor trebuie să coopereze pentru a asigura echitatea în ceea ce privește politicile de recrutare și de promovare, condițiile de lucru, nivelurile salariilor, măsurile de îmbunătățire a mediului de lucru în vederea prevenirii leziunilor și deficiențelor în procesul muncii, precum și măsurile de reabilitare a angajaților care au suferit vătămări legate de locul de muncă.

7. Obiectivul urmărit trebuie întotdeauna să fie acela ca persoanele cu dizabilități să obțină un loc de muncă pe piața liberă a muncii. Pentru persoanele cu dizabilități ale căror nevoi nu pot fi satisfăcute într-un loc de muncă de pe piața liberă, o alternativă o pot constitui micile unități cu locuri de muncă protejate sau angajarea asistată. Este important ca evaluarea calității unor asemenea programe să se facă în funcție de măsura în care ele au relevanță sau sunt suficiente pentru asigurarea oportunităților pentru ca persoanele cu dizabilități să obțină locuri de muncă pe piața liberă a muncii.

8. Trebuie luate măsuri pentru ca persoanele cu dizabilități să fie incluse în programele calificare și de asigurare de locuri de muncă din sectoarele privat și informal.

9. Statele, organizațiile angajaților și ale angajatorilor trebuie să coopereze cu organizațiile persoanelor cu dizabilități în legătură cu toate măsurile de creare de oportunități de pregătire profesională și ocupare de locuri de muncă, inclusiv în ceea ce privește programul de lucru cu orar flexibil, programul de lucru redus, împărțirea locului de muncă, autoangajarea și însoțitor de îngrijire pentru persoane cu dizabilități.

Regula 8. Menținerea nivelului veniturilor și securitatea socială

Statele răspund de asigurarea securității sociale și de menținerea nivelului veniturilor persoanelor cu dizabilități.

1. Statele trebuie să încurajeze prevederea unui sprijin financiar adecvat acordat persoanelor cu dizabilități care, datorită dizabilității sau unor factori legați de dizabilitate, și-au pierdut temporar veniturile sau au suferit o reducere a acestora ori nu au reușit să-și găsească un loc de muncă. Statele trebuie să facă astfel ca prevederea referitoare la sprijinul financiar să țină cont de cheltuielile suportate cel mai adesea de persoanele cu dizabilități și de familiile acestora ca urmare a dizabilității.

2. În țările în care există sau sunt în curs de elaborare măsuri de securitate socială, asigurări sociale și alte aranjamente de asigurare a bunăstării sociale pentru întreaga populație, statele trebuie să se asigure că aceste sisteme nu exclud și nu discriminează persoanele cu dizabilități.

3. Statele trebuie de asemenea să asigure prevederi de susținere a veniturilor și protecție a

securității sociale pentru persoanele care au în îngrijire o persoană cu dizabilități.

4. Sistemele de securitate socială trebuie să includă stimulente pentru restabilirea capacității persoanelor cu dizabilități de a realiza venituri. Astfel de sisteme trebuie asigure sau să contribuie la organizarea, dezvoltarea și finanțarea pregătirii profesionale. Ele trebuie totodată acorde asistență serviciilor de plasament.

5. Programele de securitate socială trebuie de asemenea să prevadă stimulente pentru persoanele cu dizabilități care își caută un loc de muncă pentru a-și dobândi sau redobândi capacitatea de a realiza venituri.

6. Sprijinul financiar trebuie menținut atâta timp cât condițiile rezultate ca urmare a dizabilității se mențin la un nivel care nu descurajează persoanele cu dizabilități să-și caute un loc de muncă. Acesta trebuie redus sau sistat atunci când persoanele cu dizabilități realizează un venit adecvat și sigur.

7. Statele, în țările în care securitatea socială este în mare parte asigurată de sectorul privat, trebuie să încurajeze comunitățile locale, organizațiile de binefaceri și familiile să conceapă măsuri de autoajutorare și stimulente pentru angajarea în muncă persoanelor cu dizabilități sau organizarea de activități legate de obținerea unui loc de muncă pentru persoanele cu dizabilități.

Regula 9. Viața de familie și integritatea personală

Statele trebuie să promoveze participarea deplină a persoanelor cu dizabilități la viața de familie. Ele trebuie să promoveze dreptul acestor persoane la integritate personală și să se asigure că legile nu discriminează persoanele cu dizabilități în ceea ce privește relațiile sexuale, căsătoria sau calitatea de părinte.

1. Persoanele cu dizabilități trebuie să aibă posibilitatea de a trăi cu familiile lor. Statele trebuie să încurajeze includerea în programele de consiliere familială a unor module adecvate referitoare la dizabilitate și efectele sale asupra vieții de familie. Trebuie puse la dispoziția familiilor care includ o persoană cu dizabilități servicii de îngrijire temporare (respiro) care să degrezeze pe o perioadă limitată de timp familia de sarcinile îngrijirii persoanei cu dizabilități, precum și servicii de îngrijire la domiciliu cu caracter permanent. Statele trebuie să elimine toate obstacolele inutile de care se lovesc persoanele care vor să crească sau să adopte un copil ori un adult cu dizabilități.

2. Persoanelor cu dizabilități nu trebuie să li se refuze șansa de a-și trăi viața sexuală, de a avea relații sexuale și de a deveni părinți. Ținând cont că persoanele cu dizabilități pot întâmpina dificultăți în încheierea unei căsătorii și întemeierea unei familii, statele trebuie să încurajeze punerea la dispoziție a unor servicii de consiliere. Persoanele cu dizabilități trebuie să aibă același acces ca și ceilalți la metodele de planificare familială, precum și la informații într-o formă accesibilă în legătură cu funcționarea sexuală a corpurilor lor.

3. Statele trebuie să promoveze măsuri care să schimbe atitudinile negative față de căsătoria, sexualitatea și calitatea de părinte a persoanelor cu dizabilități, în special a fetelor și femeilor cu dizabilități, care încă predomină în cadrul societății.

4. Persoanele cu dizabilități și familiile acestora trebuie să fie pe deplin informate cu privire la măsurile de protecție ce pot fi luate împotriva abuzurilor sexuale și a altor forme de abuzuri. Persoanele cu dizabilități sunt în mod deosebit vulnerabile în fața abuzurilor în cadrul familiei, al comunității sau al instituțiilor și trebuie educate în privința modului în care pot evita apariția abuzului, în care pot recunoaște abuzul atunci când a avut loc și a modului în care pot denunța astfel de acte.

Regula 10. Cultura

Statele vor asigura ca persoanele cu dizabilități să fie integrate în și să participe la activități culturale pe bază de egalitate.

1. Statele trebuie să se asigure că persoanele cu dizabilități au ocazia de a-și utiliza potențialul creator, artistic și intelectual, nu numai în folosul lor propriu, ci și pentru îmbogățirea comunității din care fac parte, fie ea urbană sau rurală. Exemple de astfel de activități sunt dansul, muzica, literatura, teatrul, artele plastice, pictura și sculptura. În special în țările aflate în curs de dezvoltare, accentul trebuie pus pe formele de artă tradiționale și contemporane, cum ar fi teatrul de păpuși,

recitarea și povestitul.

2. Statele trebuie să promoveze accesibilitatea la și disponibilitatea de spectacole și servicii culturale, cum ar fi teatrele, muzeele, cinematografele și bibliotecile pentru persoanele cu dizabilități.

3. Statele trebuie să inițieze dezvoltarea și utilizarea unor aranjamente tehnice speciale pentru a face ca literatura, filmele și teatrul să fie accesibile persoanelor cu dizabilități.

Regula 11. Recreerea și sportul

Statele vor lua măsuri pentru a asigura ca persoanele cu dizabilități să aibă șanse egale de a beneficia de recreere și sport.

1. Statele trebuie să inițieze măsuri prin care locurile pentru recreere și sporturi, hotelurile, plajele, terenurile de sport, sălile de gimnastică etc. să fie accesibile persoanelor cu dizabilități. Astfel de măsuri trebuie să cuprindă sprijin pentru angajarea de personal pentru dezvoltarea de activități de recreere și sportive, inclusiv proiecte de concepere a unor metode de accesibilitate, participare, informare și programe de pregătire.

2. Autoritățile din domeniul turismului, agențiile de voiaj, hotelurile, organizațiile voluntare și altele implicate în organizarea activităților recreative sau a oportunităților de călătorie trebuie să-și ofere serviciile tuturor, ținând cont de nevoile speciale ale persoanelor cu dizabilități. Trebuie asigurată o pregătire adecvată pentru a ajuta acest proces.

3. Organizațiile sportive trebuie încurajate să dezvolte oportunități pentru participarea persoanelor cu dizabilități la activități sportive. În unele cazuri, măsurile de asigurare a accesibilității ar putea fi suficiente pentru a deschide oportunități de participare. În alte cazuri, ar putea fi necesare aranjamente speciale sau jocuri speciale. Statele trebuie să sprijine participarea persoanelor cu dizabilități la evenimente sportive naționale și internaționale.

4. Persoanele cu dizabilități care participă la activități sportive trebuie să aibă acces la instruire și antrenamente de aceeași calitate ca și ceilalți participanți.

5. Organizatorii de activități sportive și recreative trebuie să se consulte cu organizațiile persoanelor cu dizabilități atunci când își dezvoltă servicii pentru persoanele cu dizabilități.

Regula 12. Religia

Statele vor încuraja adoptarea de măsuri pentru participarea egală a persoanelor cu dizabilități la viața religioasă din cadrul comunităților lor.

1. Statele trebuie să încurajeze, consultându-se cu autoritățile religioase, măsuri care să elimine discriminarea și să facă activitățile religioase accesibile persoanelor cu dizabilități.

2. Statele trebuie să încurajeze difuzarea de informații referitoare la probleme legate de dizabilitate către instituțiile și organizațiile religioase. Statele trebuie de asemenea să încurajeze autoritățile religioase să includă informații despre politicile din domeniul dizabilității în activitățile de pregătire pentru profesii religioase, precum și în programele de educație religioasă.

3. De asemenea, trebuie să încurajeze accesibilitatea literaturii religioase pentru persoanele cu deficiențe senzoriale.

4. Statele și/sau organizațiile religioase trebuie să se consulte cu organizațiile persoanelor cu dizabilități atunci când concep măsuri pentru participare egală la activitățile religioase.

III. IMPLEMENTAREA MĂSURILOR

Regula 13. Informarea și cercetarea

Statele sunt cele care în ultimă instanță au responsabilitatea strângerii și difuzării informațiilor legate de condițiile de trai ale persoanelor cu dizabilități și a promovării cercetării aprofundate a tuturor aspectelor, inclusiv a obstacolelor care afectează viața persoanelor cu dizabilități.

1. Statele trebuie ca la intervale regulate să adune date statistice diferențiate după gen precum și alte informații privind condițiile de trai ale persoanelor cu dizabilități. Strângerea acestor date trebuie efectuată odată cu recensămintele naționale și cu inspectarea gospodăriilor și poate fi făcută

în strânsă colaborare, printre altele, cu universități, cu institute de cercetare și cu organizații ale persoanelor cu dizabilități. Datele preluate trebuie să includă întrebări referitoare la programe și servicii și la utilizarea acestora.

2. Statele trebuie să aibă în vedere înființarea unei bănci de date referitoare la dizabilitate, care ar include statistici privind serviciile și programele disponibile precum și cu privire la diferitele grupuri de persoane cu dizabilități. Se va ține cont de nevoia protejării vieții private și integrității personale a fiecărui individ.

3. Statele trebuie să inițieze programe de cercetare pe probleme sociale, economice și de participare care afectează viața persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora. Astfel de cercetări trebuie să includă studii privind cauzele, tipurile și frecvența dizabilităților, disponibilitatea și eficacitatea programelor existente și nevoia creării și evaluării serviciilor și măsurilor de sprijin.

4. Statele trebuie să dezvolte și să adopte terminologia și criteriile după care să se desfășoare studiile naționale, în cooperare cu organizațiile persoanelor cu dizabilități.

5. Statele trebuie să faciliteze participarea persoanelor cu dizabilități la strângerea datelor și la desfășurarea cercetării. Pentru a întreprinde o asemenea cercetare, statele trebuie în special să încurajeze recrutarea de persoane cu dizabilități cu calificare în domeniu.

6. Statele trebuie să sprijine schimbul de rezultate ale cercetărilor și schimbul de experiență.

7. Statele trebuie să ia măsuri pentru difuzarea informațiilor și cunoștințelor legate de dizabilitate la toate nivelurile politice și administrative de pe plan național, regional și local.

Regula 14. Elaborarea politicilor și planificarea

Statele se vor asigura ca toate aspectele legate de dizabilitate să fie incluse în toate politicile și planificările naționale relevante.

1. Statele trebuie să inițieze și să planifice politici naționale adecvate pentru persoanele cu dizabilități și să stimuleze și să sprijine acțiunile întreprinse pe plan regional și local.

2. Statele trebuie să implice organizațiile persoanelor cu dizabilități la luarea tuturor deciziilor legate de planurile și programele privitoare la persoanele cu dizabilități sau care le afectează statutul economic și social.

Nevoile și preocupările persoanelor cu dizabilități trebuie cuprinse în planurile generale de dezvoltare și nu tratate separat.

4. Faptul că în ultimă instanță statele sunt răspunzătoare de situația persoanelor cu dizabilități nu îi scutește pe ceilalți de responsabilitățile lor. Toți aceia care au în sarcină servicii, activități sau furnizarea de informații în cadrul societății trebuie încurajați să-și asume responsabilitatea de a face programe accesibile persoanelor cu dizabilități.

5. Statele trebuie să faciliteze comunităților locale dezvoltarea de programe și pașuri pentru persoanele cu dizabilități. O modalitate de a face acest lucru este de a concepe manuale și liste bifabile și de a asigura programe locale de formare de personal.

Regula 15. Legislația

Statele au responsabilitatea de a crea bazele legale pentru măsurile luate în vederea realizării obiectivelor participării depline și egalității pentru persoanele cu dizabilități.

1. Legislația națională, care cuprinde drepturile și obligațiile cetățenilor, trebuie să includă și drepturile și obligațiile persoanelor cu dizabilități. Statele au obligația de a da persoanelor cu dizabilități posibilitatea de a-și exercita drepturile, pe picior de egalitate cu ceilalți cetățeni. Statele trebuie să asigure ca la elaborarea legislației naționale referitoare la drepturile persoanelor cu dizabilități, ca și la evaluarea continuă a legislației, să fie implicate și organizațiile persoanelor cu dizabilități.

2. Este posibil să fie necesare măsuri legislative pentru eliminarea condițiilor ce pot afecta în mod negativ viața persoanelor cu dizabilități, inclusiv hărțuirea și victimizarea. Trebuie eliminate orice fel de prevederi discriminatorii împotriva persoanelor cu dizabilități. Legislația națională trebuie să prevadă sancțiuni corespunzătoare pentru cazurile de încălcare a principiului nediscriminării.

3. Legislația națională referitoare la persoanele cu dizabilități poate îmbrăca două forme.

Drepturile și obligațiile pot fi încorporate în legislația generală sau se pot regăsi în legi speciale. Legile speciale pentru persoanele cu dizabilități pot fi instituite în mai multe feluri:

- (a) Prin adoptarea de legi separate, care să trateze exclusiv probleme legate de dizabilitate;
- (b) Prin includerea problemelor legate de dizabilitate în legislația dedicată anumitor subiecte particulare;
- (c) Prin menționarea în mod expres a persoanelor cu dizabilități în textele consacrate interpretării legilor existente.

Ar fi de dorit combinarea acestor abordări diferite. Poate fi de asemenea avută în vedere prevederea unor acțiuni pozitive.

4. Statele pot avea în vedere instituirea unor mecanisme formale de depunere a plângerilor pentru a proteja interesele persoanelor cu dizabilități.

Regula 16. Politicile economice

Statele au responsabilitatea susținerii financiare a programelor și măsurilor naționale menite să creeze șanse egale pentru persoanele cu dizabilități.

1. Statele trebuie să includă problemele legate de dizabilitate în bugetele obișnuite ale tuturor organelor guvernamentale naționale, regionale și locale.

2. Statele organizațiile neguvernamentale și alte organisme interesate trebuie să interacționeze pentru a stabili modalitățile cele mai eficiente de sprijinire a proiectelor și măsurilor relevante pentru persoanele cu dizabilități.

3. Statele trebuie să aibă în vedere luarea unor măsuri economice (împrumuturi, scutiri de impozite, alocarea de sume, fonduri speciale etc.) pentru a stimula și sprijini participarea egală a persoanelor cu dizabilități în societate.

4. În multe state ar putea fi recomandabilă înființarea unui fond de dezvoltare pentru dizabilitate, care ar putea sprijini diferite proiecte pilot și programe de autoajutorare la nivel local.

Regula 17. Coordonarea acțiunilor

Statele răspund de înființarea și consolidarea comitetelor naționale de coordonare, sau a unor organe similare, care să servească drept centru național coordonator în domeniul dizabilității.

1. Comitetul național coordonator sau organele similare trebuie să fie permanente și să aibă o bază legală precum și reglementări administrative corespunzătoare.

2. Cele mai mari șanse de realizare a unei compoziții intersectoriale și multidisciplinare le are reunirea reprezentanților unor organizații private și publice. Reprezentanții pot proveni din ministerele interesate, din organizațiile persoanelor cu dizabilități și din organizațiile neguvernamentale.

3. Organizațiile persoanelor cu dizabilități trebuie să aibă o influență considerabilă în cadrul comitetului național de coordonare pentru a se asigura un feedback adecvat al preocupărilor lor.

4. Comitetului național de coordonare trebuie să i se acorde suficientă autonomie și resurse pentru a-și îndeplini sarcinile în ceea ce privește capacitatea sa decizională. El trebuie să raporteze la cel mai înalt nivel guvernamental.

Regula 18. Organizațiile persoanelor cu dizabilități

Statele trebuie să recunoască dreptul organizațiilor persoanelor cu dizabilități de a reprezenta persoanele cu dizabilități la nivel național, regional și local. Statele trebuie de asemenea să recunoască rolul consultativ al organizațiilor persoanelor cu dizabilități în luarea deciziilor în chestiunile ce privesc dizabilitatea.

1. Statele trebuie să încurajeze și să sprijine din punct de vedere economic și în alte moduri constituirea și întărirea organizațiilor persoanelor cu dizabilități, ale membrilor familiilor acestora și/sau ale susținătorilor acestora. Statele trebuie să recunoască faptul că aceste organizații își au rolul lor în elaborarea politicii în domeniul dizabilității.

2. Statele trebuie să întrețină un dialog permanent cu organizațiile persoanelor cu dizabilități și să asigure participarea acestora la elaborarea politicilor guvernului.

3. Rolul organizațiilor persoanelor cu dizabilități ar putea fi acela de a identifica nevoile și

prioritățile, de a participa la planificarea, implementarea și evaluarea serviciilor și măsurilor privind viața persoanelor cu dizabilități, precum și acela de a contribui la sensibilizarea publicului și de a milita pentru schimbare.

4. Ca instrumente ale autoajutorării, organizațiile persoanelor cu dizabilități creează și promovează oportunitățile de dezvoltare a deprinderilor în diferite domenii, de sprijin reciproc între membri și de schimb de informații.

5. Organizațiile persoanelor cu dizabilități și-ar putea îndeplini rolul consultativ în multe și diverse feluri cum ar fi prin reprezentanți permanenți în organele de conducere ale agențiilor finanțate de guvern, activând în cadrul comisiilor publice și furnizând expertiză în cadrul diferitor proiecte.

6. Rolul consultativ al organizațiilor persoanelor cu dizabilități trebuie să fie permanent pentru dezvoltarea și adâncirea schimbului de opinii și informații între stat și organizații.

7. Organizațiile trebuie să fie reprezentate permanent în comitetul național de coordonare sau în organele similare.

8. Rolul organizațiilor persoanelor cu dizabilități locale trebuie dezvoltat și întărit pentru a se asigura influența acestora în chestiunile de la nivelul comunității.

Regula 19. Pregătirea personalului

Statele răspund de asigurarea pregătirii adecvate, la toate nivelurile, a personalului implicat în planificarea și asigurarea programelor și serviciilor care privesc persoanele cu dizabilități.

1. Statele trebuie să aibă în vedere ca toate autoritățile care furnizează servicii în domeniul dizabilității să asigure o pregătire adecvată personalului lor.

2. În pregătirea profesioniștilor din domeniul dizabilității, precum și în asigurarea în general a informațiilor referitoare la dizabilitate trebuie să se reflecte în mod corespunzător principiul participării depline și egalității.

3. Statele trebuie să-și dezvolte programele de pregătire consultându-se cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, iar persoanele cu dizabilități trebuie implicate la nivelul personalului care asigură programe de pregătire, în calitate de profesori, instructori sau consilieri.

4. Pregătirea unor angajați la nivelul comunității este de mare importanță strategică, mai ales în țările aflate în curs de dezvoltare. Aceasta trebuie să implice persoane cu dizabilități și trebuie să includă dezvoltarea de valori, competențe și tehnologii precum și deprinderi corespunzătoare care pot fi practicate de persoanele cu dizabilități, de părinții acestora, de familii și de membrii comunității.

Regula 20. Monitorizarea națională și evaluarea programelor ce vizează dizabilitatea

Statele au responsabilitatea monitorizării și evaluării continue a programelor și serviciilor naționale privind egalizarea șanselor pentru persoanele cu dizabilități.

1. Statele trebuie să evalueze periodic și sistematic programele naționale consacrate dizabilității și să facă publice atât bazele cât și rezultatele evaluărilor.

2. Statele trebuie să dezvolte și să adopte terminologia și criteriile pentru evaluarea programelor și serviciilor consacrate dizabilității.

3. Aceste criterii și terminologia trebuie elaborate în strânsă cooperare cu organizațiile persoanelor cu dizabilități încă din primele faze ale conceperii și planificării.

4. Statele trebuie să participe la cooperarea internațională în vederea dezvoltării de standarde comune de evaluare în domeniul dizabilității. Statele trebuie să încurajeze și participarea comitetelor naționale de coordonare.

5. Evaluarea diferitelor programe din domeniul dizabilității trebuie prevăzută încă din faza planificării, astfel încât să se poată evalua eficiența totală a acestor programe în îndeplinirea obiectivelor lor stabilite de politica în domeniu.

Regula 21. Cooperarea tehnică și economică

Statele, atât cele industrializate cât și cele în curs de dezvoltare, au responsabilitatea de a coopera și a lua măsuri pentru îmbunătățirea condițiilor de trai ale persoanelor cu dizabilități din țările aflate în curs de dezvoltare.

1. Măsurile prevăzute pentru egalizarea șanselor persoanelor cu dizabilități, inclusiv ale refugiaților cu dizabilități, trebuie integrate în programele generale de dezvoltare.

2. Aceste măsuri trebuie integrate în toate formele cooperare tehnică și economică, bilaterală și multilaterală, guvernamentală și neguvernamentală. Statele trebuie să ridice problemele dizabilității în discuțiile purtate cu partenerii în cadrul acestei cooperări.

3. Când se face planificarea și revizuirea programelor de cooperare tehnică și economică, o atenție specială trebuie acordată efectelor acestor programe asupra situației persoanelor cu dizabilități. Este de cea mai mare importanță ca persoanele cu dizabilități și organizațiile acestora să fie consultate în legătură cu orice proiecte de dezvoltare destinate persoanelor cu dizabilități. Ele trebuie să fie direct implicate în dezvoltarea, implementarea și evaluarea unor astfel de proiecte.

4. Printre prioritățile cooperării tehnice și economice trebuie incluse:

(a) Dezvoltarea resurselor umane prin dezvoltarea deprinderilor, abilităților și potențialului persoanelor cu dizabilități și inițierea de activități care să permită persoanelor cu dizabilități care să conducă la obținerea unui loc de muncă.

(b) Dezvoltarea și răspândirea tehnologiilor și cunoștințelor corespunzătoare în domeniul dizabilității.

5. Statele sunt de asemenea încurajate să sprijine înființarea și întărirea de organizații ale persoanelor cu dizabilități.

6. Statele trebuie să ia măsuri de adâncire a cunoștințelor din domeniul dizabilității în rândurile personalului de la toate nivelurile administrării programelor de cooperare tehnică și economică.

Regula 22. Cooperarea internațională

Statele vor participa activ la cooperarea internațională privind politicile pentru egalizarea șanselor persoanelor cu dizabilități.

1. În cadrul sistemului Națiunilor Unite, al agențiilor specializate și al altor organizații interguvernamentale, statele trebuie să participe la dezvoltarea politicii în domeniul dizabilității.

2. Ori de câte ori este cazul, statele trebuie să introducă aspecte legate de dizabilitate în negocierile generale privind standarde, schimbul de informații, programe de dezvoltare etc.

3. Statele trebuie să încurajeze și să sprijine schimbul de cunoștințe și experiență între:

(a) Organizațiile neguvernamentale cu preocupări în domeniul dizabilității;

(b) Instituții de cercetare și cercetători individuali implicați în problematica dizabilității;

(c) Reprezentanți ai programelor în teren și grupuri de profesioniști din domeniul dizabilității;

(d) Organizații ale persoanelor cu dizabilități;

(e) Comitetele naționale de coordonare.

4. Statele trebuie să se asigure că Organizația Națiunilor Unite și agențiile sale specializate, precum și toate organismele interguvernamentale și interparlamentare, la nivel mondial și regional, includ în activitățile lor organizațiile mondiale și regionale ale persoanelor cu dizabilități.

IV. MECANISMUL DE MONITORIZARE

1. Scopul unui mecanism de monitorizare este de a promova implementarea efectivă a Regulilor. El va ajuta fiecare stat să-și evalueze nivelul de implementare a Regulilor și să-și măsoare progresele în domeniu. Monitorizarea trebuie să identifice obstacolele și să propună măsuri adecvate care să contribuie la implementarea cu succes a Regulilor. Mecanismul de monitorizare va recunoaște caracteristicile economice, sociale și culturale existente în fiecare stat. Un element important trebuie să-l constituie și prevederea unor servicii consultative și a schimbului de experiență și de informații între state.

2. Regulile vor fi monitorizate în cadrul sesiunilor Comisiei pentru Dezvoltare Socială. La nevoie, va fi numit un Raportor special cu pregătire corespunzătoare și cu o bogată experiență în problematica dizabilității, finanțat prin resurse extrabugetare, pe o perioadă de trei ani, pentru a monitoriza implementarea Regulilor.

3. Organizațiile internaționale ale persoanelor cu dizabilități care au statut consultativ pe lângă Consiliul Economic și Social și organizațiile care reprezintă persoanele cu dizabilități care nu și-au constituit încă propriile organizații vor fi invitate să creeze dintre membrii lor un corp de experți, în cadrul căruia majoritatea va fi deținută de organizațiile persoanelor cu dizabilități, ținându-se cont de diferitele tipuri de dizabilități și de necesara distribuție geografică echitabilă, care să fie consultat de Raportorul special și, când este cazul, de Secretariat.

4. Corpul de experți va fi încurajat de Raportorul special să revizuiască, să consilieze și să furnizeze feedback și să facă propuneri în legătură cu promovarea, implementarea și monitorizarea Regulilor.

5. Raportorul special va trimite un set de întrebări statelor, entităților din cadrul sistemului Națiunilor Unite, precum și organizațiilor interguvernamentale și neguvernamentale, inclusiv organizațiilor persoanelor cu dizabilități. Setul de întrebări trebuie să se refere la planurile de implementare a Regulilor adoptate de state. Întrebările trebuie să fie selective și să acopere un număr de reguli specifice în vederea unei evaluări aprofundate. În pregătirea întrebărilor, Raportorul special se va consulta cu corpul de experți și cu Secretariatul.

6. Raportorul special va căuta să stabilească un dialog direct nu numai cu statele ci și cu organizațiile neguvernamentale locale, solicitându-le puncte de vedere și comentarii în legătură cu orice informații doresc să fie incluse în rapoarte. Raportorul special va furniza servicii consultative în legătură cu implementarea și monitorizarea Regulilor precum și asistență în pregătirea răspunsurilor la setul de întrebări.

7. Departamentul pentru Coordonarea Politicilor și Dezvoltare Durabilă al Secretariatului, ca centru coordonator al Națiunilor Unite pe problematica dizabilității, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și alte entități și mecanisme din sistemul Națiunilor Unite, cum sunt comisiile regionale și agențiile specializate și reuniunile interagenției, vor coopera cu Raportorul special în implementarea și monitorizarea Regulilor la nivel național.

8. Raportorul special, asistat de Secretariat, va pregăti rapoarte care să fie înaintate Comisiei pentru Dezvoltare Socială la cea de-a treizeci și patra și la cea de-a treizeci și cincea sa sesiune. În pregătirea rapoartelor, Raportorul special se va consulta cu corpul de experți.

9. Statele vor încuraja Comitetele naționale de coordonare sau organele similare să participe la implementare și monitorizare. Ca centre coordonatoare la nivel național pe problematica dizabilității, acestea vor fi încurajate să-și stabilească proceduri pentru coordonarea monitorizării Regulilor. Organizațiile persoanelor cu dizabilități trebuie încurajate să se implice activ în procesul de monitorizare la toate nivelurile.

10. În cazul în care se vor identifica resursele extrabugetare, se vor crea unul sau mai multe posturi de consilier interregional pe problematica Regulilor care să pună la dispoziția statelor servicii, cuprinzând:

(a) Organizarea de seminarii de formare naționale și regionale cu privire la conținutul Regulilor;

(b) Dezvoltarea de ghiduri care să ajute la conturarea strategiilor pentru implementarea Regulilor;

(c) Difuzarea de informații referitoare la cele mai bune practici privind implementarea Regulilor.

11. La cea de-a treizeci și patra sa sesiune, Comisia pentru Dezvoltare Socială va înființa un grup de lucru deschis care va examina raportul Raportorului special și va face recomandări privind modalități de îmbunătățire a aplicării Regulilor. La examinarea raportului raportorului special, Comisia, prin intermediul grupului de lucru deschis, va consulta organizațiile persoanelor cu dizabilități și agențiile specializate, în conformitate cu regulile 71 și 76 din procedura comisiilor funcționale ale Consiliului Economic și Social.

12. La sesiunea sa următoare încheierii mandatului Raportorului special, Comisia fie va examina posibilitatea reînnoirii aceluși mandat, numind un nou Raportor special, fie va lua în considerare un alt mecanism de monitorizare, și va face recomandările corespunzătoare Consiliului Economic și Social.

13. Statele vor fi încurajate să contribuie la Fondul Voluntar al Națiunilor Unite pentru Dizabilitate pentru a promova în continuare implementarea Regulilor.